

Obsah

1. Zdravotní charakteristika povolání (B. Švestka, J. Gebhart)	11
1.1. Definice zdravotní charakteristiky povolání (profese)	14
1.2. Návod pro zpracování zdravotní charakteristiky povolání (profese) závodním lékařem	16
1.3. Podrobná zdravotní charakteristika povolání a kategorizace pracovišť	21
1.3.1. Podrobná zdravotní charakteristika zaměstnání	21
1.3.2. Kategorizace pracovišť	22
1.4. Dělbá práce při zpracování zdravotní charakteristiky povolání a kategorizace pracovišť	23
2. Vyšetřování pracovního prostředí	26
2.1. Vyšetřování fyzikálních vlivů (L. Oppl)	26
2.1.1. Měření veličin mikroklimatu (L. Oppl)	26
2.1.2. Klimatologické faktory (L. Oppl)	42
2.1.3. Průmyslové větrání (L. Oppl)	45
2.1.4. Vytápění průmyslových objektů (L. Oppl)	47
2.1.5. Hodnocení a měření průmyslového osvětlení (B. Švestka, A. Nauš)	48
2.1.6. Měření a hodnocení hluku a vibrací (L. Louda)	60
2.1.6.1. Měření a hodnocení hluku na pracovištích	60
2.1.6.2. Měření a hodnocení vibrací	68
2.1.7. Záření	72
2.1.7.1. Meranie elektromagnetického žiarenia (J. Vranka)	72
2.1.7.2. Koherentné žiarenie (lasery) (J. Vranka)	81
2.1.7.3. Měření ionizujícího záření a radioaktivních látek (V. Klener)	86
2.1.8. Průmyslový prach (A. Nauš, J. Šimeček)	98
2.2. Vyšetřování vlivu chemických látek (M. Vaněček, M. Krivucová)	108
2.2.1. Část obecná	108
2.2.1.1. Výskyt chemických škodlivin v ovzduší	108
2.2.1.2. Formy výskytu chemických škodlivin v ovzduší	108

2.2.1.3. Šíření chemických škodlivin v prostoru	109
2.2.1.4. Technika odběru vzorků	110
2.2.1.4.1. Přímé odběry vzorků vzduchu	110
2.2.1.4.2. Nepřímé odběry vzorků vzduchu	111
2.2.1.4.3. Rozdělení odběrů vzorků vzduchu podle doby jejich trvání	111
2.2.1.4.4. Rozdělení odběrů vzorků vzduchu podle místa	112
2.2.1.5. Přístrojové vybavení pro odběr vzorků ovzduší	112
2.2.1.5.1. Zařízení pro nucený pohyb vzduchu	112
2.2.1.5.2. Zařízení pro měření objemu odebraného vzorku vzduchu	113
2.2.1.5.3. Kolektory pro zachycování plynů, par, částic aerosolů a prachu z odebíraného ovzduší	114
2.2.1.6. Kvalitativní a semikvantitativní analýza ovzduší (detekční metody)	114
2.2.1.7. Laboratorní kvantitativní analýza odebraných vzorků	115
2.2.1.7.1. Obecné postupy laboratorního zpracování odebraných vzorků	116
2.2.1.7.2. Některé příklady instrumentálních metod stanovení škodlivin	117
2.2.1.8. Analýza ovzduší automatickými plynovými analyzátory	118
2.2.1.9. Vyjadřování koncentrace škodlivin v ovzduší, výsledků analýz a jejich dokumentace	119
2.2.2. Část speciální	120
2.2.2.1. Pracovní postupy pro stanovení jednotlivých škodlivin v ovzduší	120
2.2.2.2. Tabulka NPK-P	126
2.2.3. Hygienické hodnocení výsledků získaných analýzou pracovního ovzduší	130
2.2.3.1. Nejvyšší přípustné koncentrace chemických škodlivin v pracovním ovzduší (NPK-P)	130
2.2.3.2. Plán odběru vzorků	132
2.2.3.3. Význam odběrů vzorků vzduchu	133
2.2.3.4. Hodnocení naměřených výsledků	134
2.3. Vyšetřování biologických faktorů (B. Burianová-Vysoká)	137
2.4. Vyšetřování sociálních faktorů (J. Gebhart, P. Knotek)	144
2.4.1. Sebeuposuzování porovnáním s ostatními členy skupiny (SPP)	146
2.4.2. Vzájemné přiřazování pořadí ve skupině (POŘ).	148
3. Vyšetřování nároků pracovní činnosti	152
3.1. Charakteristika pracovního místa z antropometrického hlediska (J. Chmelař)	152
3.2. Hodnocení pracovní polohy (A. Prošková)	156
3.3. Vyšetřování nároků svalové práce (A. Zelený)	159

3.4. Vyšetřování nároků na psychické procesy (O. Matoušek)	171
3.5. Vyšetřování tepelné pohody při práci (A. Prošková)	175

4. Vyšetřování pracovníků (vyšetřování odezvy pracovních podmínek na zdravotní stav pracovníků) 188

4.1. Preventivní prohlídky a jejich druhy (B. Švestka, J. Gebhart)	188
4.2. Typy vyšetření (hlavní, doplňkové, vyhledávací) a jejich náplň	190
4.2.1. Pracovní anamnéza	191
4.3. Hematologické vyšetřování v pracovním lékařství (A. David)	194
4.4. Histologické a cytologické vyšetření (R. Holuša)	198
4.5. Expoziční testy (Z. Bardoděj, Z. Čábelková)	205
4.5.1. Poslání a druhy expozičních testů	205
4.5.2. Požadavky na správné provedení expozičních testů. Vyjadřování výsledků	206
4.5.3. Metody stanovení a biologické limity. Výhody a nevýhody expozičních testů	208
4.5.3.1. Návod k stanovení některých látek pro expoziční testy	209
4.5.3.1.1. Spektrofotometrické stanovení karbonylhemoglobinu u expozice oxidu uhelnatému	209
4.5.3.1.2. Potenciometrické stanovení fluoridů v moči	211
4.5.3.1.3. Stanovení rtuti v moči studenou atomovou absorpční spektrofotometrií	212
4.5.3.1.4. Fotometrické stanovení fenolu v moči u expozice benzenu nebo fenolu	214
4.5.3.1.5. Spektrofotometrické stanovení hippurátu v moči u expozice toluenu	216
4.5.3.1.6. Polarografické stanovení mandelátu v moči u expozice styrenu nebo ethylbenzenu	217
4.5.3.1.7. Fotometrické stanovení trichloracetátu v moči u expozice trichlorethylenu	219
4.5.3.1.8. Fotometrické stanovení 5-aminolevulátu v moči u expozice olovu	220
4.5.3.1.9. Spektrofotometrické stanovení koproporfyriu v moči u expozice olovu	221
4.5.3.2.0. Fotometrické stanovení aktivity acetylcholinesterasy (EC 3. 1. 1. 7) v krvi při expozici fosforovým a karbamátovým insekticidům	223
4.5.4. Poznámky k činnosti laboratoře pro expoziční testy	224
4.5.5. Interpretace výsledků expozičních testů	225
4.6. Fyziologická vyšetření	227
4.6.1. Měření srdeční frekvence při pracovní činnosti (P. Hyška)	227
4.6.2. Zátěžové testy kardiopulmonální, kardiovaskulární (M. Men-	

čík)	233
4.6.3. Spirometrie (M. Menčík)	239
4.6.4. Pletysmografie (M. Menčík)	244
4.6.5. Oscilometrické vyšetření (M. Menčík)	248
4.6.6. Hodnocení únavy (A. Prošková)	248
4.6.7. Biochemické hodnocení pracovní zátěže (V. Kujalová)	252
4.7. Specializovaná vyšetření	255
4.7.1. Rtg vyšetření v pracovním lékařství (M. Menčík)	255
4.7.1.1. Rtg plic u pneumokonios	256
4.7.1.2. Rtg vyšetření kostí a kloubů	265
4.7.2. Audiometrické vyšetření zaměřené na zjištění profesionálního poškození (R. Tománek)	265
4.7.3. Neurologické vyšetření zaměřené na zjištění profesionálního poškození (E. Lukáš)	270
4.7.4. Dermatologické vyšetření zaměřené na zjištění profesionálního poškození (M. Novák)	278
4.7.5. Psychologické vyšetření aplikované v pracovním lékařství (P. Knotek, J. Gebhart)	282
4.7.5.1. Základní pojmy psychologické diagnostiky	283
4.7.5.2. Vybrané diagnostické metody	287
4.7.5.3. Pozorování a rozhovor	291
4.7.5.4. Obecná klasifikační hlediska diagnostických metod	292
4.8. Zjišťování toxicity látek	294
4.8.1. Pokusy na zvířatech (M. Krivucová)	294
4.8.2. Vyšetřování genetického rizika chemických látek (R. Šrám)	298
4.8.2.1. Genetické riziko	298
4.8.2.2. Analýza genetického rizika chemických látek	298
4.8.2.2.1. Testování mutagenní aktivity chemických látek	298
4.8.2.2.2. Genetické monitorování profesionální expozice	301
4.8.3. Alergologické vyšetření zaměřené na zjištění alergické profesionální noxy (J. Beneš)	303
5. Analýza statistických dat	310
5.1. Metodika epidemiologických studií (L. Nesvadbová)	310
5.2. Zdravotnická statistika (V. Engler)	314
5.2.1. Statistika úrazovosti	320
5.3. Demografická statistika (V. Engler)	323
5.4. Ekonomická statistika (V. Engler)	325
5.5. Využití statistických dat v pracovním lékařství (J. Gebhart, V. Engler)	328